

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งในอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง สรุปได้ดังนี้ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ 5 – 10 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ ทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 3 – 4 คน และส่วนใหญ่เริ่มประกอบอาชีพปลูกมันฝรั่งในปี พ.ศ. 2545 ทั้งนี้เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่ปลูกมันฝรั่งเพราะผลผลิตต่อไร่สูงกว่าพืชชนิดอื่น ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่ปลูกเพราะจำหน่ายได้ราคาดี ขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่ปลูกเพราะจำหน่ายได้ราคาดี ปลูกและดูแลรักษาง่าย และปลูกตามญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน เกษตรกรทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะปลูกมันฝรั่งอีกในอนาคต ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่จะปลูกอีกเพราะราคารับซื้อผลผลิตแน่นอน ส่วนเกษตรกรที่คิดว่าจะไม่ปลูกมันฝรั่งในอนาคตอีก ส่วนใหญ่มีเหตุผลว่าการปลูกมันฝรั่งใช้ต้นทุนสูง

นอกจากนี้พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ 5 – 10 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ ทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่ไม่ได้กู้เงินมาทำไร่มันฝรั่ง แต่ในส่วนเกษตรกรที่กู้เงินมาทำไร่มันฝรั่ง พบว่ามีทั้งที่กู้เงินกู้ระยะสั้น และกู้เงินกู้ระยะยาว โดยในกลุ่มที่กู้เงินกู้ระยะสั้นนั้น ไม่ว่าจะเกษตรกรจะมีพื้นที่ปลูกขนาดเท่าใดก็ตาม ส่วนใหญ่กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ในวงเงิน 10,000 บาท กู้เงินในระยะเวลา 3 เดือน โดยเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ กู้เงินในอัตราดอกเบี้ย 8 ต่อปี เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี ขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งมากกว่า 10 ไร่ กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี เกษตรกรทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่ใช้วิธีชำระคืนเงินกู้โดยการผ่อนชำระหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต ในขณะที่เกษตรกรที่กู้เงินกู้ระยะยาวซึ่งมีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ ส่วนใหญ่กู้เงินในวงเงิน 40,000 บาท และ 50,000 บาท เท่ากัน ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ ส่วนใหญ่กู้เงินในวงเงิน 40,000 บาท ส่วนใหญ่กู้เงินในระยะเวลา 5 ปี โดยมีอัตราดอกเบี้ยระหว่างร้อยละ 12 ต่อปี และใช้วิธีชำระคืนเงินกู้โดยการผ่อนเป็นรายปี

ในด้านการได้รับความช่วยเหลือด้านการปลูกมันฝรั่งพบว่า เกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่

ได้รับความช่วยเหลือจากเอกชนมากกว่าจากหน่วยงานของรัฐ ส่วนใหญ่ต้องการให้เอกชนช่วยเหลือด้านความรู้ในการปลูกมันฝรั่ง สำหรับความช่วยเหลือจากเอกชนที่ได้รับพบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ และ 5 – 10 ไร่ ได้รับความช่วยเหลือด้านความรู้ในการปลูกมันฝรั่ง แต่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ ได้รับความช่วยเหลือโดยได้รับแจกปุ๋ยหรือยาปราบศัตรูพืช อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ มีความต้องการให้หน่วยงานของรัฐช่วยเหลือด้านความรู้ในการปลูกมันฝรั่ง แต่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ ต้องการความช่วยเหลือด้านการจำหน่ายมันฝรั่ง ส่วนความช่วยเหลือที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐพบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ ได้รับความช่วยเหลือโดยได้รับแจกปุ๋ยหรือยาปราบศัตรูพืช แต่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ ได้รับความช่วยเหลือด้านความรู้ในการปลูกมันฝรั่ง

สำหรับการรวมกลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่น พบว่า เกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่ไม่มีการรวมกลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่นของตน ส่วนเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มในท้องถิ่นของตน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรนั้นด้วย โดยมีเหตุผลในการเป็นสมาชิก เพราะเห็นว่าได้รับความรู้เพิ่มเติมในด้านการปลูกมันฝรั่ง และได้รับความช่วยเหลือระหว่างสมาชิกในเรื่องแรงงาน

ในด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำไร่มันฝรั่ง พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากแม่น้ำสอย แต่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากเขื่อนและคลองชลประทานในการทำไร่มันฝรั่ง

5.1.2 สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนการปลูกมันฝรั่ง

จากผลการศึกษาด้านต้นทุนการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา สรุปได้ว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ ส่วนใหญ่มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 1 – 4 ไร่ และส่วนใหญ่ไม่มีการสิทธิในพื้นที่เพาะปลูก ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ ส่วนใหญ่มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 5 – 10 ไร่ และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งมากกว่า 10 ไร่ มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 11 – 15 ไร่ โดยเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ ส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่เพาะปลูกเนื่องจากเป็นเจ้าของที่ดิน เกษตรกรที่เช่าพื้นที่เพาะปลูกกลุ่มที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ ส่วนใหญ่เช่าพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 3 ไร่ มีต้นทุนค่าเช่าพื้นที่เพาะปลูก 700 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ ส่วนใหญ่เช่าพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 2 ไร่ และ 6 ไร่ มีต้นทุนค่าเช่าพื้นที่เพาะปลูก 1,000 บาทต่อไร่ต่อปี ขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ แม้จะเป็นเจ้าของที่ดินที่ใช้ปลูกมันฝรั่ง แต่ก็มีความเสี่ยงโอกาสในการเช่าที่ดินตามราคากลางของค่าเช่าในท้องถิ่นเป็นจำนวน 700.00 บาทต่อไร่ต่อปีด้วยเช่นกัน นอกจากนี้เกษตรกรที่กู้เงินมาทำไร่มันฝรั่ง พบว่า กลุ่มที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ มีต้นทุนดอกเบี้ยเงินกู้ระยะสั้น 100 บาท และมีต้นทุนดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาว 1,500 บาท ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ มีต้นทุนดอกเบี้ยเงินกู้ระยะสั้น 100

บาท และมีต้นทุนดอกเบียเงินกู้ระยะยาว 4,800 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งมากกว่า 10 ไร่ มีเพียงต้นทุนดอกเบียเงินกู้ระยะสั้น 75 บาท

ในด้านการปลูกมันฝรั่งพบว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ 5-10 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ ทั้ง 3 กลุ่มปลูกมันฝรั่งเพียง 1 รอบต่อปี และสามารถเก็บเกี่ยวเมื่อมันฝรั่งเริ่มให้ผลผลิตเมื่ออายุประมาณ 3 เดือน โดยส่วนใหญ่มีแรงงานที่เป็นสมาชิกในครอบครัวประมาณ 1-2 คน ในด้านการจ้างแรงงานพบว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ ส่วนใหญ่จ้างแรงงานทำไร่มันฝรั่ง 1-2 คน ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5-10 ไร่ จ้างแรงงานทำไร่มันฝรั่ง 3-4 คน ขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งมากกว่า 10 ไร่ จ้างแรงงานทำไร่มันฝรั่ง 5-6 คน สำหรับแหล่งพันธุ์มันฝรั่งพบว่าเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่มซื้อพันธุ์มันฝรั่งจากตัวแทนบริษัท เบอร์รี่ยูเคเกอร์ฟู้ดส์ จำกัด ในราคา กิโลกรัมละ 30 บาท โดยใช้มันฝรั่งจำนวน 100 กิโลกรัมต่อไร่

สำหรับต้นทุนในการทำไร่มันฝรั่งของเกษตรกรที่เป็นกรณีศึกษา สรุปได้ว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ มีต้นทุนผันแปรต่อไร่สูงสุด เท่ากับ 9,879.61 บาท รองลงมาคือเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5-10 ไร่ เท่ากับ 9,792.11 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่เท่ากับ 9,293.89 บาท ซึ่งต้นทุนผันแปรต่อไร่ดังกล่าว ได้แก่ ค่าแรงงานต่อไร่รวมกับค่าวัสดุต่อไร่ สำหรับค่าแรงงานต่อไร่ นั้นประกอบไปด้วย ค่าแรงและค่าจ้างเหมาไถพรวน ค่าแรงและค่าจ้างเหมาไถยกร่อง ค่าแรงและค่าจ้างเหมาขุดหลุม ค่าแรงและค่าจ้างเหมาปลูก ค่าแรงและค่าจ้างเหมาให้น้ำ ค่าแรงและค่าจ้างเหมาพ่นยา ค่าแรงและค่าจ้างเหมาเก็บเกี่ยว และค่าขนส่งมันฝรั่งจากไร่ไปยังจุดรับซื้อ โดยพบว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ มีต้นทุนค่าแรงงานต่อไร่สูงสุดเท่ากับ 2,898.08 บาท รองลงมาคือเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5-10 ไร่ เท่ากับ 2,816.04 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ เท่ากับ 2,351.03 บาท ส่วนค่าวัสดุต่อไร่ประกอบด้วยค่าพันธุ์มันฝรั่ง ค่าปุ๋ยคอก ค่าปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ค่าปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 ค่ายาชุบหัวพันธุ์แคงเคอร์มัยซิน ค่ายากุมหญ้าแลสโซ่ ยาป้องกันโรคแมลง-โคเชบ ค่ายาฆ่าแมลงเมทาไมโดฟอส และค่าธาตุอาหารเสริมแคลเซียมโบรอน พบว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ มีต้นทุนค่าวัสดุสูงสุดเท่ากับ 6,981.53 บาท รองลงมาคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5-10 ไร่ เท่ากับ 6,976.07 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ เท่ากับ 6,962.86 บาท

สำหรับต้นทุนคงที่ต่อไร่ ซึ่งประกอบด้วยค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาส ค่าดอกเบียเงินกู้ระยะสั้น และค่าดอกเบียเงินกู้ระยะยาว รวมทั้งค่าเครื่องมืออุปกรณ์และวัสดุอื่นๆ ซึ่งได้แก่ เครื่องพ่นยาและจอบ พบว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5-10 ไร่ มีต้นทุนคงที่ต่อไร่สูงสุดเท่ากับ 4,893.51 บาท รองลงมาคือเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ เท่ากับ 4,616.48 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ เท่ากับ 1,102.44 บาท

เมื่อพิจารณาต้นทุนรวมต่อไร่ พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ มีต้นทุนรวมต่อไร่ สูงสุดเท่ากับ 14,685.62 บาท รองลงมาคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ เท่ากับ 14,496.09 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ เท่ากับ 10,396.33 บาท สำหรับต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ มีต้นทุนรวมต่อกิโลกรัมสูงสุดเช่นกัน คือเท่ากับ 6.38 บาท รองลงมา คือเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ เท่ากับ 6.21 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ เท่ากับ 4.34 บาท

5.1.3 สรุปผลการศึกษเกี่ยวกับผลตอบแทนจากการปลูกมันฝรั่ง

จากผลการศึกษาผลตอบแทนจากการปลูกมันฝรั่งของประชากรศึกษา สรุปได้ว่า ในด้านผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตมันฝรั่งได้ สูงสุด เท่ากับ 2,393.36 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ ได้ผลผลิต 2,333.78 กิโลกรัมต่อไร่ และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ ได้ผลผลิต 2,302.86 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่มขายผลผลิตมันฝรั่งได้ในราคา กิโลกรัมละ 7.50 บาท และส่วนใหญ่มีความพอใจต่อราคามันฝรั่งที่ขายได้

สำหรับผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำไร่มันฝรั่ง พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ ได้ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่สูงสุด เท่ากับ 17,950.20 บาท รองลงมาคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ เท่ากับ 17,503.35 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ เท่ากับ 17,271.45 บาท เมื่อพิจารณาผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ ได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อไร่สูงสุดเช่นกัน คือเท่ากับ 7,553.87 บาท รองลงมาคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ เท่ากับ 3,007.26 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ เท่ากับ 2,585.83 บาท ทำนองเดียวกันเมื่อพิจารณาผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ ได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัมสูงสุดด้วยเช่นกัน คือเท่ากับ 3.16 บาท รองลงมาคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ เท่ากับ 1.29 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ เท่ากับ 1.12 บาท

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ต่อต้นทุนต่อไร่ พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ มีอัตราส่วนผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ต่อต้นทุนต่อไร่สูงสุด คือร้อยละ 72.66 รองลงมาคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ เท่ากับร้อยละ 20.75 และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ เท่ากับร้อยละ 17.61

กล่าวโดยสรุปคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งมากกว่า 10 ไร่ ได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ และผลตอบแทนต่อไร่ สูงกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ และ 5 – 10 ไร่

5.1.4 สรุปผลการศึกษเกี่ยวกับปัญหาในการปลูกมันฝรั่ง

ผลการศึกษาข้อมูลปัญหาในการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกรในอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง สรุปได้ว่าเกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ 5 – 10 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ ทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการผลิตในด้านผลผลิต ไม่แน่นอน รongลงมาคือ ปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศ แห้งแล้ง

สำหรับปัญหาด้านการเงิน พบว่าเกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ และ 5 – 10 ไร่ ประสบปัญหาด้านการเงินในด้านเงินลงทุนสูง ในขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ ประสบปัญหาด้านขาดเงินทุนหมุนเวียน

ส่วนปัญหาด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ ประสบปัญหาด้านการตลาดในด้านราคาผลผลิตมันฝรั่งไม่แน่นอน เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ ประสบปัญหาด้านพ่อค้าคนกลางรับซื้อในราคาต่ำ ขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ ประสบปัญหาด้านราคาผลผลิตมันฝรั่งไม่แน่นอน และพ่อค้าคนกลางรับซื้อในราคาต่ำ

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกมันฝรั่ง ในอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ในครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

จากผลการศึกษาพบว่า การศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดส่วนประกอบต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการตามที่ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ (2542) อธิบายไว้ โดยแนวคิดดังกล่าวมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ วัตถุดิบ แรงงาน และต้นทุนหรือโซหุ่ยการผลิต ซึ่งในการศึกษานี้พบว่า ในส่วนขององค์ประกอบแรกคือวัตถุดิบทางตรงนั้น เกษตรกรต้องใช้พันธุ์มันฝรั่ง ปุ๋ย สารเคมีและธาตุอาหารเสริมต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ เช่น เครื่องพ่นยา จอบ และวัสดุที่จำเป็นอื่น ๆ อีก ส่วนองค์ประกอบต่อมาได้แก่แรงงาน ในการศึกษานี้พบว่า เกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งได้จ้างแรงงานเพื่อทำงานในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การไถพรวน ไถกร่อง ขุดหลุม การปลูก พ่นยา ให้น้ำ และเก็บเกี่ยว โดยเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใช้วิธีจ้างเหมาแรงงานในการไถพรวน ใช้วิธีการจ้างแรงงานและจ้างเหมา ร่วมกันในการไถกร่อง แต่ใช้วิธีจ้างแรงงานเพียงอย่างเดียวสำหรับการขุดหลุม การปลูก พ่นยา ให้น้ำ และเก็บเกี่ยว ในขณะที่องค์ประกอบสุดท้าย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายหรือโซหุ่ยในการผลิต ในการศึกษานี้พบว่าอยู่ในรูปของต้นทุนในการผลิต ซึ่งเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมดินเพาะปลูกไปจนกระทั่งถึงการจำหน่ายผลผลิตมันฝรั่ง

จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า สอดคล้องกับแนวคิดปัจจัยที่เกี่ยวกับต้นทุน ตามที่ควงมณี โภมารัตต์ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า การผลิตระยะสั้นจะประกอบด้วยปัจจัยคงที่และปัจจัยผันแปร จึงต้องมี

ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ซึ่งเห็นได้ว่า การทำไร่มันฝรั่งนั้นเป็นการผลิตภาคเกษตรกรรมระยะสั้น โดยใช้เวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เพียง 3 เดือน จึงมีทั้งปัจจัยและต้นทุนคงที่รวมทั้งปัจจัยและต้นทุนผันแปรอย่างเล็งไม่ได้ จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าเกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งได้มีการจ้างแรงงาน ดังนั้นจึงมีต้นทุนผันแปร ได้แก่ ค่าจ้างแรงงานซึ่งส่วนใหญ่่นั้นเป็นต้นทุนค่าจ้างแรงงานและค่าจ้างเหมาไถพรวน ไถยกร่อง ขุดหลุม การปลูก พ่นยา ให้น้ำ เก็บเกี่ยว ค่าขนส่งมันฝรั่งจากไร่ไปยังจุดรับซื้อ รวมทั้งมีต้นทุนค่าวัสดุ ได้แก่ ต้นทุนค่าพันธุ์มันฝรั่ง ค่าปุ๋ยชนิดต่าง ๆ ค่าสารเคมี และธาตุอาหารเสริม ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นต้นทุนผันแปรทั้งสิ้น นอกจากนี้ในการทำไร่มันฝรั่งยังมีต้นทุนผันแปรในส่วนที่เกี่ยวกับ ต้นทุนค่าใช้จ่ายกับสิ่งที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ ซึ่งได้แก่ การเกิดโรคในมันฝรั่ง การรบกวนของแมลงศัตรูพืช สภาพดินฟ้าอากาศที่แปรปรวน การขาดแคลนน้ำ เป็นต้น ดังนั้นจึงทำให้ต้นทุนในการรักษา การปราบศัตรูพืช และผลผลิตที่ได้จึงไม่คงที่ เนื่องจากเกษตรกรสามารถไม่อาจทราบล่วงหน้าได้ และในส่วนของต้นทุนคงที่พบว่า เกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งส่วนใหญ่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ใช้เพาะปลูกจึงจำเป็นต้องเช่าที่ดิน แต่สำหรับเกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเนื่องจากเป็นเจ้าของที่ดินนั้นทำให้ต้องมีค่าเสียโอกาสเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นเกษตรกรจึงมีต้นทุนคงที่เกี่ยวกับค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาส นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่มีการกู้เงินมาทำไร่มันฝรั่ง ฉะนั้นจึงมีต้นทุนค่าดอกเบี้ยเงินกู้ระยะสั้นและดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาว อีกทั้งยังมีต้นทุนเกี่ยวกับค่าเครื่องมืออุปกรณ์และวัสดุอื่น ๆ ที่ต้องใช้การปลูกมันฝรั่งด้วย

จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งมีต้นทุนในการผลิตซึ่งประกอบด้วยหลาย ๆ ส่วน และเป็นจำนวนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในส่วนของต้นทุนผันแปร พบว่า มีจำนวนกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับผลตอบแทนต่อไร่ที่เกษตรกรได้รับ (ดูตารางที่ 70 ประกอบ) กล่าวคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ พบว่า มีต้นทุนผันแปรต่อไร่สูงที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 56.7 ของผลตอบแทนต่อไร่ รองลงมาคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ มีต้นทุนผันแปรต่อไร่คิดเป็นร้อยละ 56.4 ของผลตอบแทนต่อไร่ ขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งมากกว่า 10 ไร่ มีต้นทุนผันแปรต่อไร่ น้อยที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 51.8 ของผลตอบแทนต่อไร่ แต่กระนั้นก็มีจำนวนมากกว่าร้อยละ 50 ทั้งสิ้น และเมื่อพิจารณาด้านต้นทุนรวมต่อไร่ พบว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ มีต้นทุนรวมต่อไร่สูงสุด คือ 14,685.62 บาท รองลงมาคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ เท่ากับ 14,496.09 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ เท่ากับ 10,396.33 บาท (ดูตารางที่ 70 ประกอบ) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลตอบแทนที่ได้รับ พบว่าอยู่ในเกณฑ์เป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 10 ไร่ ได้รับผลตอบแทนต่อไร่สูงสุด คือ 17,950.20 บาท รองลงมาคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ ได้รับผลตอบแทนต่อไร่ 17,503.35 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ ได้รับผลตอบแทนต่อไร่ น้อยกว่าทุกกลุ่มคือ 17,271.45 บาท เมื่อนำต้นทุนและผลตอบแทนต่อไร่ดังกล่าวมาหาผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ พบว่าเกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งมากกว่า 10 ไร่ ได้รับเท่ากับ 7,553.87 บาท รองลงมาคือ เกษตรกร

ที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ ได้รับเท่ากับ 3,007.26 บาท และเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูก 5 – 10 ไร่ ได้รับเท่ากับ 2,585.83 บาท

สำหรับสาเหตุที่ส่งผลให้ผลตอบแทนต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ของเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ ต่ำกว่าของอีก 2 กลุ่มนั้นมีสาเหตุจาก 3 ประการ กล่าวคือประการแรก เกษตรกรในกลุ่มนี้มีต้นทุนค่าเช่าที่ดินต่อไร่ในอัตราที่สูงกว่าเป็นอย่างมาก โดยมีต้นทุนค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสเฉลี่ยต่อไร่ เท่ากับ 764.00 บาท ขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ และ 5 – 10 ไร่ มีต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ 638.10 บาท และ 700.00 บาท ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีอัตราที่ต่ำกว่ามาก ส่วนสาเหตุประการที่สอง ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ มีภาระต้นทุนค่าดอกเบี้ยเงินกู้ที่นำมาทำไร่มันฝรั่งค่อนข้างสูง โดยมีต้นทุนดอกเบี้ยเงินกู้ระยะสั้น 376.95 บาท และมีต้นทุนดอกเบี้ยระยะยาว 3,440.00 บาท รวมเป็นเงิน 3,816.95 บาท รองลงมาคือเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ มีต้นทุนค่าดอกเบี้ยเงินกู้ระยะสั้น 423.44 บาท และต้นทุนดอกเบี้ยระยะยาว 3,240.00 บาท รวมเป็นเงิน 3,663.44 บาท ขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งมากกว่า 10 ไร่ มีเพียงต้นทุนดอกเบี้ยเงินกู้ระยะสั้นเท่านั้น คือเท่ากับ 75.00 บาท ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับสองกลุ่มแรก (ดูตารางที่ 69 ประกอบ) สำหรับเหตุผลประการสุดท้ายก็คือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ ได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำที่สุด คือได้ผลผลิตต่อไร่ 2,302.86 กิโลกรัม ทั้งนี้อาจมีปัจจัยจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง ซึ่งอาจไม่เหมาะสมเพียงพอจึงได้ผลผลิตที่ไม่สูงนัก ในขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ นั้น ได้ผลผลิตต่อไร่ 2,333.78 กิโลกรัม และ 2,393.36 กิโลกรัม (ดูตารางที่ 69 ประกอบ) เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ จึงได้ผลผลิตน้อยกว่าถึงไร่ละ 30.92 กิโลกรัม และ 90.50 กิโลกรัม เมื่อเทียบกับผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ และ 5 – 10 ไร่ ตามลำดับ จึงทำให้ได้รับผลตอบแทนต่อไร่ต่างจากเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม เท่ากับ 231.90 บาท และ 678.75 บาท ตามลำดับ ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ผลตอบแทนต่อไร่และผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ของเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 5 – 10 ไร่ ต่ำกว่าของอีก 2 กลุ่ม

เมื่อพิจารณาปัญหาในการทำไร่มันฝรั่ง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการผลิตคือ ผลผลิตไม่แน่นอน สภาพดินฟ้าอากาศแห้งแล้ง และน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก สำหรับปัญหาการเงินพบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านเงินลงทุนสูง และขาดเงินทุนหมุนเวียน ส่วนปัญหาการตลาดพบว่า เกษตรกรประสบปัญหาด้านราคาผลผลิตมันฝรั่งไม่แน่นอน และพ่อค้าคนกลางรับซื้อในราคาต่ำ จากผลการศึกษาค้นคว้า คล้ายคลึงกับการศึกษาของ พิจิตต์ อินตา (2544) ที่ศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนผลตอบแทนและประสิทธิภาพการใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ซึ่งผลการศึกษพบว่า เกษตรกรที่ปลูกหอมหัวใหญ่ประสบปัญหาด้านการผลิตเกี่ยวกับแมลงรบกวน โรคพืช วัชพืช และน้ำ เป็นต้น สำหรับปัญหาด้านราคาพบว่า หอมหัวใหญ่มีราคาต่ำเกินไป ส่วนปัญหาด้านเงินทุนพบว่า ขาดเงินลงทุนและอัตราดอกเบี้ยสูง นอกจากนี้ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า สอดคล้องกับการศึกษา

ของ สุวิทยา ธรรมลังกา (2543) ที่ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนถั่วเหลืองพันธุ์ เชียงใหม่ 60 ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองดังกล่าว มีปัญหาด้านโรคและแมลง ทำให้ต้องใช้ยามาแมลงรวมทั้งยากำจัดโรคพืชเป็นจำนวนมาก

ผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ รัชนิกร ปัญญา (2544) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกกระเทียมของเกษตรกรในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่ง ศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เช่าพื้นที่เพาะปลูกกระเทียม และเกษตรกรมีปัญหาอุปสรรคในการปลูก กระเทียม ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ ปัญหาด้านผลผลิต เกี่ยวกับสภาพดินฟ้าอากาศไม่อำนวย ปลูกแล้วไม่ขึ้น ส่วนปัญหาด้านการจัดจำหน่าย ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านราคาตลาดของกระเทียมตกต่ำ และพ่อค้า คนกลางกดราคารับซื้อ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุปรียา สมบูรณ์ (2542) ที่ได้ศึกษา ถึงการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการทำสวนมะขามหวานของเกษตรกรจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านเงินทุน แรงงาน พื้นที่เพาะปลูก ตลอดจน ปัจจัยหลักในการผลิตต่าง ๆ เช่น ปุ๋ย เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่ง ส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือด้านการปลูกมันฝรั่งจากเอกชน มากกว่าหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความช่วยเหลือในลักษณะต่างตอบแทนเพื่อหวังผลทางธุรกิจ เช่น การขายพันธุ์มันฝรั่ง เครื่องมืออุปกรณ์ รวมทั้งสารเคมีและธาตุอาหารเสริม เป็นต้น ซึ่งหลังจากที่ เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว เกษตรกรมีพันธะผูกพันต้องขายมันฝรั่งให้แก่ภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือ ในเบื้องต้น ซึ่งอาจทำให้เกิดการผูกขาดทางการค้า และการกดราคาในลักษณะกึ่งบังคับซื้อขึ้นได้ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะเกษตรตำบล/อำเภอและจังหวัด ควรเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการช่วยเหลือ แก่เกษตรกร เพื่อป้องกันมิให้เกิดลักษณะการค้าดังกล่าวขึ้น อีกทั้งควรช่วยส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับ การเพาะปลูกมันฝรั่ง การดูแลปรับปรุงสภาพดิน การใช้สารเคมีที่เหมาะสมถูกต้อง รวมทั้งการมองหา ช่องทางการตลาดให้แก่เกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งให้มากขึ้น

2. เกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งบางส่วน ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินจากผู้อื่น ใน อัตราค่าเช่าที่สูง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาดูแลช่วยเหลือจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ เกษตรกรดังกล่าว

3. เกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งส่วนใหญ่มีต้นทุนในการผลิตสูงเนื่องจากต้นทุนส่วนใหญ่เป็น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสารเคมี เช่น ยาคุมหญ้า ยาป้องกัน โรค และยามาแมลง ซึ่งจะเห็นได้ว่านอกจากกลุ่ม เกษตรกรเหล่านี้จะมีต้นทุนสูงแล้ว ยังมีเสี่ยงต่อการ ได้รับสารพิษดังกล่าวที่อาจมีผลเสียต่อสุขภาพใน

ระยะยาว ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรรณรงค์ส่งเสริม ให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อให้หันมาใช้ยาหรือสารที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ ที่ย่อยสลายได้ง่ายและไม่เป็นพิษต่อร่างกาย มาใช้สำหรับฉีดพ่นมันฝรั่งให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีในระยะยาวและต่อสุขภาพ ทั้งเกษตรกร ผู้บริโภค และช่วยลดต้นทุนในการผลิตในคราวเดียวกันด้วย

4. เกษตรกรควรจัดตั้งเครือข่ายเกษตรกรในท้องถิ่นของตนเองขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารตลอดจนประสบการณ์ และให้เกิดความร่วมมือ ความเข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ที่สำคัญคือมีศักยภาพ สามารถต่อรองราคากับพ่อค้าหรือคนกลางที่รับซื้อผลผลิตให้ได้ในราคาที่สูงขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรได้รับประโยชน์มากขึ้น ทั้งนี้อาจเริ่มต้นจัดตั้งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในแต่ละท้องถิ่นที่อยู่ภายใต้เป้าหมายและนโยบายเดียวกัน แล้วเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย โดยอาศัยเกษตรกรผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และเป็นกลางมาเป็นผู้ดำเนินการให้

5. เกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งแม้ว่าพอใจในราคามันฝรั่งที่ขายได้ แต่เมื่อพิจารณาผลตอบแทนต่อไร่จากการทำไร่มันฝรั่ง ยังได้ไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้นควรลดต้นทุนผันแปรในส่วนของค่าวัสดุ ได้แก่ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีลง เพื่อให้ได้ผลตอบแทนมากยิ่งขึ้น และควรน้อมนำหลักการตามพระราชดำริของในหลวง คือหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เนื่องจากเป็นแนวคิดและหลักการที่ได้รับการยอมรับเป็นสากลว่าสามารถเกื้อประโยชน์ และส่งผลดีในระยะยาวแก่เกษตรกรที่น้อมนำมาปฏิบัติอย่างได้ผล